

גנזי המלך

ארבע כנסות

קובץ שבועי בענייני יהדות מהוצאת

186

להזמנת עלונים ולפרסום טל: 03-6762226 מופץ בכל הארץ ב-70,000 עותקים

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אֱמַר אֶל אֶהֱרֹן קַח מִטָּף וְנִטָּה יִדָּךְ עַל מִימֵי.. וְהָיָה דָם בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם וּבְעֵצִים וּבְאֲבָנִים"

'עביד אינש לאחזוקי ברבוריה'

מתוך דרשותיו של הרב אמנון יצחק שליט"א

קדוש ה', לא כן הרגש הניזון מהמתרחש בהוה ומושפע ממה שהעינים רואות בחוש מעשה הכאה גרידא.

נמצא, שעל ידי הפגיעה ברגש על ידי מעשה ההכאה, היתה עלולה להיפגם במה שהוא מדת הכרת הטוב של משה רבנו והרי מדה זו היא כלי חשוב לעבודת ה', לכן צריך האדם לעשות בשלמות, כי על ידה ילמד להכיר את גדולת חסדיו יתברך עם כל הבריאה ועל ידה ידבק בהקב"ה וכפי שעור דבקותו יוכל ליהנות מזו שכינתו בעוה"ב.

אמרו רז"ל: **'כל הכופר בטובתו של חברו לבסוף כופר בטובתו של הקב"ה'** (מ"ד שמות א ח). וכבר הבאנו במקום אחר את ביאור מו"ח רבינו נחום זאב זצ"ל מקלם: שהכרת טובה לאדם ולהקב"ה שרש אחד להם ואם נפגמה המדה של הכרת הטוב לחברו, לא יכיר גם חסדיו של הקב"ה ולבסוף לעולם הבא יחסרו לו הכלים של מדת הכרת הטוב לדבקות לקב"ה. ולא עוד אלא כל עצם כח הצמיחה של עולם הבא מתפתח מתוך גרעין של מדת הכרת הטוב.

הן תוכן שכר עולם הבא ביארו לנו חז"ל: **'העולם הפא אין בו לא אכילה**

המשך בעמ' 2 <<<

מתעלים הם מאד? כמבואר ב'מסילת ישרים' פרק א.

יסוד גדול ומקיף בכחות הנפש של האדם מתגלה לנו בזה: כל מדות הנפש מושפעות ונפעלות על ידי הרגש ולא רק על ידי השכל, לכן אם אין אנו מכירים טובה לדומם שנהננו ממנו וכל שכן אם אנחנו מבזים אותו, נפגע הרגש, שאינו מגיב רק בהתאם לחוקי ההגיון, הרגש של בעל החסד שרוצה אך לתת ולהנות אחרים, אסיר תודה הוא לכל אשר הפיק ממנו הנאה בכל צורה שהיא ואפילו לדומם.

הכלל הוא: פגיעה ברגש משפיעה באופן ישיר על המדות וממילא נפגמת מדת הכרת טוב, אף שהשכל צופה למרחקים ודן על כל הכאת היאור לפי התכלית המסובכת על ידי זה שהיא

'פירא דשתית מיניה לא תשרי ביה קלא' (ב"ק צב:). האדם חייב להכיר טובה אפילו לדומם שנהנה ממנו ולכן אסור לבזותו.

נתעמק נא בדברים אלה: הרי אין הבור והאוכלין מרגישים בבזיונם ומה משמעותה של הכרת טובה לדומם שאינו מרגיש ואינו נהנה מזה?

עוד אמרו חז"ל בענין מכת הדם במצרים: **"אמר אל אהרן - לפי שהגן היאור על משה כשנשלך לתוכו, לפיכך לא לקה על ידו לא בדם ולא בצפרדעים ולקה על ידי אהרן"** (רש"י).

וכן במכת כינים: **"אמר אל אהרן - לא היה העפר כדאי ללקות על ידי משה לפי שהגין עליו כשהרג את המצרי ויטמנהו בחול ולקה על ידי אהרן"** (שם ח).

גם דברים אלה דורשים הסבר, מנקודת ראות השכל איזו פעולת הטבה עשו למשה? הן הדומם אינו פועל כלל והאדם הוא המנצל את סגולותיו למושבו. גם לא יתכן ביזוי הדומם כי אינו מרגיש בזה.

וביותר צריך להבין: הרי ההכאה שמסבכת את הנס של שינוי טבע היאור והעפר, הופכת אותם לכלים לקדוש שמו יתברך, אם כן איזה בזיון יש בהכאת משה אם על ידי שמושם לעבודת ה'

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אֲמַר אֶל אֶהֱרֹן קַח מִטָּף וְנִטָּה יָדָךְ עַל מִימֵי... וְהָיָה דָם בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם וּבַעֲצִים וּבְאֲבָנִים"

אנו רואים כאן דבר והיפוכו, שהרי ראה שלא מת ממקנה ישראל עד אחד א"כ היה לו לחזור בתשובה וראה זה פלא, שדוקא משום שראה כן: **"וַיִּכְבַּד לֵב פְּרַעֲהוּ וְלֹא שָׁלַח אֶת הָעָם"**. ויש להבין: איך דחפתו ראה זו להכביד את לבו?

למדנו מכאן יסוד בכחות הנפש: שאמנם מטבע האדם לא להודות באשמתו, כי **"כָּל דְּרָךְ אִישׁ יִשָּׁר בְּעֵינָיו"** (משלי כא). ואף אם יזדקק לנגד עיניו פשעו וחטאתו, מרבה הוא לתרץ עצמו באמתלאות שונות ובלבד שישאר צודק במעשיו.

אבל יש לפעמים שאינו יכול להימנע מהוידוי ומוכרח הוא לומר חטאתי ואז מתהפכים כחותיו לקצה השני, דהיינו: כל זמן שבקברו יוכל להחליט ולקבוע כי אין בו אשמה שוב אינו מתקשה בהרבה ומכניע עצמו להסבה המכריחתו להתוודות ואדרבה מתעורר בו הרצון להראות כאדם ישר, כי יודע הוא בעומק לבו כי יתרון החכמה מן הסכלות הוא בזה שהחכם **"מוֹדָה וְעֹזֵב"** **"וּכְסִיל מִתְעַבֵּר וּבוֹטֵחַ"** (משלי יד). ולכן רוצה הוא לזכות בעיני בני אדם גם במעלה זו.

מה שאין כן אם הוכיחוהו על פניו ושוכנע בלא שמץ של ספק כי חטא ועיות והרי הוא מרגיש בעצמו כי בעל עוולה הוא ושטות עשה, שוב יתגברו עליו מדותיו המגוננות בטענתם העזה, איך לא תבוש להראות בפני כל כי שוטה גמור הנך ובכל רגע תסתובב ברעיונך, אתמול אמרת ועשית כך ולמחר תתחרט ותאמר לא כן, דע כי **'עביד אינש לאחזוקי בדבוריה'**, צא והכריז כי גם מאז שקול דעתך הרחבה הביאתך לידי כך, פסק הלכה היא ואין לזוז ממנה.

וכן הדבר אצל פרעה! דוקא משום שראה כי לא מת ממקנה ישראל עד אחד, נזדעזע ונפחד שא"כ מה יאמרו עליו המצרים וכל עמו, זהו האיש שלא רצה לשלח בני ישראל והביא עלינו מכות נאמנות ויסורים נוראים ולבסוף הוכרח לשלחם וכל מה שהרויח הוא חרבן מצרים, לכן קבע בנפשו והחליט יהי מה, צריך להלחם עד הסוף! **"וַיִּכְבַּד לֵב פְּרַעֲהוּ וְלֹא שָׁלַח אֶת הָעָם"**. ■

כראוי לא יכיר בזה את חסדיו יתברך, נמצא, שהעולם הבא שלו ישאר בבחינת עומדים ולא יתפתח לעולם לבחינת מהלכים ותחסר לו לגמרי בחינת החיים הנצחיים, מכאן נובעים כל הדקדוקים שהזכירנו חז"ל במדת הכרת הטוב לכל נברא.

כלים רגישים מאד הם מדות הנפש וביחוד מדת החסד והן עלולות להיפגם גם בסבה כלשהי, דבר זה נוכל ללמוד ממעשה נפלא המובא בגמרא על רבי יהודא הנשיא: **'דהווא עגלא דהווי קא ממטו ליה לשחיטה'**, (ר' יהודה שהביאו לו את העגל לשחיטה) **אזל תליא לרישיה בכנפיה דרבי 'החביא את ראשו תחת כנפי כסותו' (רש"י) וקא בכי, (ובכה) אמר ליה: 'זיל לכך נוצרת'.** (לך שלכך נוצרת) **אמרי ('ברקיע' רש"י). הואיל ולא קא מרחם ליתו עליה יסורי' (הואיל ולא ריחם עליו יבואו עליו יסורין) (בבא מציעא פה).**

רבינו הקדוש ראה ברוה"ק שהעגל יגיע לתכליתו על ידי שיאכל על ידי תלמיד חכם ירא שמים, כי ישמש בזה כלי לעבודת ה' שלו ויתעלה על ידי זה, לפיכך אמר: **'זיל לכך נוצרת'** בזה תשיג את תכליתך, לפי ההבנה השכלית לא היתה שום אכזריות במאמרו ובכל זאת רגש החסד נפגם במשהו על ידי זה, כי לא דבר קל הוא למסור את הנפש על קדוש ה', גם כשהשכל מכיר באושר הגדול הצפון בזה.

לכן על ידי זה נפגם במשהו רגש החסד העדין של רבינו הקדוש וכדי לתקן את הפגם הדק הזה, קבל עליו יסורים איומים משך שלש עשרה שנה כמבואר בגמרא שם, הרי שמדותינו הטובות כלים יקרים הן מאד, עליהן צריך לשמור מכל משמר שלא יפגמו במאומה, עלינו שומה לתקן ולהעמיקן, כי הן כלי העבודה שלנו ובהם תלויים כל עליותינו בעוה"ז והם גם הכלים לקבלת השכר לעולם הבא. (מכתב מאליהו ח"ג)

"וַיִּשְׁלַח פְּרַעֲהוּ וְהָנָה לֹא מֵת מִמִּקְנֵהוּ יִשְׂרָאֵל עַד אֶחָד וַיִּכְבַּד לֵב פְּרַעֲהוּ וְלֹא שָׁלַח אֶת הָעָם" (שמות טז).

וְלֹא שְׁתִּיָּה וְלֹא פְרִיָּה וְרִבְיָה וְלֹא מִשָּׂא וּמִתָּן וְלֹא קִנְיָה וְלֹא שְׁנֵאָה וְלֹא פְחָרְוֹת, אֲלֵא צְדִיקִים יוֹשְׁבִים וְעִטְרוֹתֵיהֶם בְּרֹאשֵׁיהֶם וְנִהְיִין מִזֵּיו הַשְּׂכִינָה' (ברכות יז.). זוהי ההנאה הרוחנית המגיעה לאדם כאשר יתגלו לכל אחד לפי כחו, כל הגילויים המתגלים מהנהגת הבריאה כולה מששת ימי בראשית עד סוף כל הדורות, כך נאמר בתרגום בקהלת על הפסוק: **"סוף דְּכָר הַכָּל נִשְׁמָע"** (קהלת יב). **'מאי דאתעבד בעלמא בצניעא, כולה עתידא לאתפרסמא ולאשתמעא לכל בני אנשא'**. כל הבריאה מראשיתה עד סופה תגולל כספר תורה, אשר בו כתובים כל המעשים והמאורעות של כל הדורות כדי ללמד את כבודו יתברך, כל צדיק כפי כחו יראה בה נפלאות ממדות הנהגתו יתברך עמו ועם כל המון בריותיו ויתגלו כל פרטי בחירותיהם ומעשיהם והסיעתא דשמיא שיקבלו והדקדוק הנפלא בדינם ומתן שכרם ועונשם וכל החסדים הנשגבים שנעשו אתם, גילויים גדולים אלו וההנאה הכרוכה בם, הם מעצם שכר העולם הבא כפי שהורונו חז"ל.

מהו הגרעין שממנו מתפתח כל התהליך הגדול הזה? מה הן הכחות המניעים את הגלגל הנפלא הזה של עליה נצחית? אינם אלא התורה והמצוות והמדות הטובות שהקנה לעצמו בעודו בחיים חיותו, כי זאת למודעי, שבאותם מדות ובאותן קנינים נפשיים שרכש לעצמו בעולם הזה בהם יכנס לעולם הבא, כחות חדשים לא יתוספו לו שם, בתורה שלמד בעולם הזה יקנה מבט האמת שבו יוכל אחר כך להכיר גילויו יתברך וללמוד מהם בדרך אמת ועוד: על ידי התורה ומצוות שקנה בעולם הזה יתקדש ויתכונן ליהנות מרוחניות, כי מי שלא נהנה מימיו מדבר רוחני כמו מדבר תורה, או ממדה טובה בעולם הזה, תחסר לו האפשרות ליהנות בעולם הבא שכולו רוחניות.

אך ישנו עוד כח עיקרי, אשר אם לא פיתחו בעולם הזה יחסר לו כח הצמיחה לעולם הבא והוא: כח הכרת טובה, הן ביארנו שתהליך הצמיחה מותנה בהכרת חסדיו יתברך שבעצם תשלום השכר ומי שאין מדת הכרת טובה שלו מפותחת

מדרש

"כַּבֵּד לֵב פְּרַעַה מֵאֵן לְשַׁלַּח הָעַם"

משל לב החמור ולבו של פרעה

לו לשועל: "לבו של שוטה זה, היכן הוא?" אמר לו: "אדוני המלך, לא היה לו לב, שאם היה לו לב, לא היה נוטל מכס מהמלך!".
אף כך פרעה הרשע, אם היה לו לב, לא היה אומר למלך מלכי המלכים - תן לי דורון. ■

החמור: "מן המלך אני נוטל ולגנזיו אני מכניס". אמר לו הארי: "קרבו לי הספינה ויצא וטרפו לחמור ונתנו לשועל". אמר לו: "לך וסדר לי אבריו של שוטה זה". הלך השועל וסדרם וראה את לבו, נטלו ואכלו. כשבא הארי מצא את אבריו נתוחים. אמר

ה'ילקוט שמעוני' המשיל משל: למה הדבר דומה? לארי וחיות ושועל שהיו הולכים בספינה והחמור גובה מכס מהספינה. אמר להם החמור: "תנו לי מכס!" אמר לו שועל לחמור: "כמה עזים פניך, יודע אתה שמלך שבחיות עמנו ואתה שואל מכס?" אמר לו

מוסר

"הַעֲתִירוּ אֶל ה' וַיִּסַּר הַצַּפְרָדְעִים מִמֶּנִּי וּמֵעַמִּי"

ההבדל בין מכת הצפרדעים במצרים לפגיעת הנחשים בבני ישראל במדבר

תבוא מועילה התפילה, חוץ מעון לשון הרע שאין לו תקנה. בלשון הרע מדקדקים עם האדם בבית דין של מעלה כחוט השערה. ולכן כשבאו הצפרדעים והכו במצרים הצליח משה בתפילתו להסירם. אבל כשהנחשים באו על ישראל במדבר בעון לשון הרע, לא הועילה גם תפילה. ■

ומן הַשָּׂדֵת". לעומת זאת, כשפגעו הנחשים השרפים בבני ישראל במדבר לא התפלל משה להסיר את הפגע מהעם, אלא נצטוו לעשות דברים אחרים כפי שנאמר (במדבר כא ח): "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה צַוֵּה לָךְ שָׂרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֶס". מה ההסבר להבדל בין שני המקרים? אמר ה'חפץ חיים': לכל צרה שלא

במכת הצפרדעים מבקש פרעה משה ואהרן שיתפללו אל ה' שיסיר ממנו וממצרים את המכה, משה צועק אל ה' כפי שנאמר (ח ח): "וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל ה' עַל דְּבַר הַצַּפְרָדְעִים אֲשֶׁר שָׁם לְפָרַעַה" ומיד ה' שומע לתפילתו, כפי שנאמר בהמשך הפסוק: "וַיַּעַשׂ ה' כְּדַבַּר מֹשֶׁה וַיָּמָתוּ הַצַּפְרָדְעִים מִן הַבְּתָיִם מִן הַחֲצֵרֹת

עלי הגיון

"כִּצְאָתִי אֶת הָעֵיר אֶפְרַשׁ אֶת כַּפֵּי אֵל ה' "

מדוע רק במכת ברד יצא משה להתפלל מחוץ לעיר?

היה חייב לצאת מן העיר ולא להשאר במקום הגלולים.
רעיון דומה מביאים מפרשים נוספים: הם מסבירים שגלולי מצרים הכונה לצאן שהיה אליל המצרים, כמו שנאמר על הפסוק: "כִּי תֹעֲבַת מִצְרַיִם כָּל רַעַה צֹאֵן" (בראשית מו) - 'לפי שהם להם אלהות'. בדרך כלל הצאן מוחזק בשדה מחוץ לעיר ולכן במכות האחרות, שבהן היו הצאן, כלומר: הגלולים, מחוץ לעיר, התפלל משה בתוך העיר. אבל במכת ברד נאמר: "הִיָּדָא אֶת דְּבַר ה' מְעַבְדֵי פְרַעַה הֵנִיס אֶת עֲבָדָיו וְאֶת מִקְנֵהוּ אֶל הַבְּתָיִם", כלומר: הצאן היה אז בתוך העיר, לכן יצא הפעם משה להתפלל מחוץ לעיר. ■

במכת ברד אומר רש"י: 'אבל בתוך העיר לא התפלל לפי שהיתה מלאה גלולים'. האם בשאר המכות היא לא היתה מלאה בגלולים ורק במכה זו? משיבים על כך בשם ה'חתם סופר': כי ההלכה אומרת שטוב יותר להתפלל במקום שיש בו גלולים, מאשר בשדה פתוח, שיש בו חשש שעוברי דרכים יפסיקו אותו. ולכן, עד עכשיו, נשאר משה להתפלל בעיר, למרות הגלולים, משום שפחד שמחוץ לעיר יפסיקו אותו ולא יוכל לכוון. אבל במכת ברק נאמר: "וַיִּפֹּךְ הַבָּרָד כְּכַל אֶרֶץ מִצְרַיִם אֶת כָּל אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה מֵאֲדָם וְעַד בְּהֵמָה" וממילא כבר לא היו עוברי דרכים, לכן עתה

פרשת 'וארא'

וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל ה' עַל דְּבַר הַצְּפַרְדְּעִים

מדוע אצל הצפרדעים נאמר לשון "וַיִּצְעַק" ואילו אצל הערוב נאמר "וַיַּעֲתָר"?

פנינים לפרשה

"אתה לך מורשה" (ו ח)

כתב רבינו אפרים ז"ל: ראשי התיבות של התיבות הללו הוא אל"ם, ללמדנו: כי תנתן לנו הארץ בזכות האבות שעשו את עצמם כאלמים לפני המקום ולא טענו טענותיהם, אברהם עשה עצמו אלם כשאמר לו הקב"ה: "קח נא את בנה את יחידך... והעלהו שם לעלה" ולא השיב להקב"ה אתמול אמרת לי: "כי ביצחק יקרא לך זרע".

יצחק עשה עצמו כאלם בשעת העקדה, שלא אמר דבר אחר שאמר לו אברהם: "לעלה בני".

ויעקב עשה את עצמו כאלם בשעה שנגע המלאך בכף ירכו ונקעה כפו ולא אמר להקב"ה הלא הבטחתי: "ושמרתיה בכל אשר תלך" (בראשית כח).

וזהו שאמר הכתוב בתהילים (נו א): "למנצח על יונת אלם רחקים" יונה זו כנסת ישראל שנקראה יונה כמו שנאמר ב'שיר השירים' (ב יד): "יונתי בחגוי הסלע" ונאמר עוד (שם ה ב): "יונתי תמתי" ואמר הכתוב: "יונת אלם" שזכתה כנסת ישראל בני אברהם יצחק ויעקב לפי שהם עשו עצמם כאלמים.

"מורשה" (ו ב)

רבינו בחיי עומד על כך: מדוע נכתב לשון "מורשה" ולא נכתב בלשון הפסוק: "ונתתי אתה לך מורשה"?

ומבאר: שבא לרמוז שלא יהיו יורשים אותה הם בעצמם, לפי שעתידין היו יוצאי מצרים למות במדבר, אלא שיהיו מורשים אותה לבניהם ובניהם הם אלו שיכנסו לארץ ולא הם. ומוסיף: שכמו כן יש לפרש בפסוק שנאמר (דברים לג): "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב"

מהו "מורשה" ולא "ירושה"? לפי שצריך האדם להוריש התורה לבניו וכענין שאמר הכתוב (דברים ו): "ושננתם לבניה".

"ולא שמעו אל משה מקצת רוח" (ט)

כתב רבינו האור החיים: "מקצת רוח" - אולי כי לצד שלא היו בני תורה לא שמעו ולזה יקרא קוצר רוח כי התורה מרחבת לבו של אדם.

"ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטאל" (ו כה)

כתב בזה בספר 'לב חיים': הנה פירשו חז"ל במסכת סוטה (מג).

"מבנות פוטאל" הוא מזרע יוסף 'שפטפט בצר' ומזרע יתרו 'שפטט עגלים לעבודת כוכבים' והובא בפי' רש"י.

ולכאורה קשה: היאך התורה מזכירה בזה את גנותו של האדם שהיה מזרע יתרו 'שפטט עגלים לעבודת כוכבים' הלא אמרו חז"ל במסכת בבא מציעא (נח): שאין אומרים לגר זכור מעשיך

הראשונים, א"כ, היאך מכנין את יתרו בשם גנאי המכוון כלפי מה שעשה בזמן היותו רשע?

ויתכן, שבאמת תיבה זו באה להורות את שבחו של יתרו ומידתו המיוחדת לו שהיא זו שגרמה לו לבא בסופו של דבר לידי גילוי האמת, לפי שהטעם שעשה את מעשה פיתום העגלים לעבודה זרה, הוא מחמת בקשתו לדעת את האמת לאמיתה, לפיכך חפש והשתדל ועבד לכל מיני עבודה זרה שבעולם, בכדי לבקש ללבן ולברר היכן היא מקומה של האמת הצרופה ואדם שמבקש לדעת את האמת מובטח לו שיגיע בסופו של דבר לאמת הגמורה.

לכן מצינו שנאמר אצל יתרו להלן (יח א): "וישמע יתרו" ואחז"ל: 'מה שמועה שמע ובא? קריעת ים סוף ומלחמת עמלק' והלא כל העמים שמעו מקריעת ים סוף ואצל כולם נאמר שחיל ורעדה יאחזון, כמו שנאמר להלן (טו יד): "שמעו עמים ירזון" ובכל זאת לא מצינו מי שבא אלא יתרו לבדו שהלך אל המדבר להתגייר, מפני שהוא היה היחיד שהיה רודף בכל כחו אחרי האמת והיה מוכן לחצות ימים ומדברות בשביל להגיע אליה ולהתחבר אתה.

"כעמך ובתנוריה" (ו כח)

כתב רבינו אפרים ז"ל: בגימטריא; אלו חנניה מישאל עזריה, לרמוז על מה שאמרו חז"ל (פסחים נג): 'מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדשת השם, לתוך כבשן האש? נשאו קל וחמר בעצמם מצפרדעים' שנכנסו לתנורים הבורעים.

"ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים" (ח ח)

יש להתבונן, בפשר שינוי הלשון,

גנזי המלך דברים הטעונים גניזה המלך דברים הטעונים גניזה

ע"י משה ואהרן, אלא אמרה תורה:
"ויעש ה' כן".

"והיה על האדם ועל הבהמה לשחין פרח אבעבעת בכל ארץ מצרים" (ט ט)

רבינו הנצי"ב בספרו ה'עמק דבר' עומד על כך, שבפסוק הבא נאמר: **"ויהי שחין אבעבעת פרח באדם ובבהמה"** שני שינויים בולטים בין שני המקראות הללו - בפסוק הראשון נאמר: **"פרח אבעבעת"** ואילו בפסוק השני נאמר: **"אבעבעת פרח"**.

שינוי נוסף הוא - שבמקרא הראשון נאמר: **"על האדם ועל הבהמה"** ואילו במקרא השני נאמר: **"באדם ובבהמה"** על מה ולמה נשתנה הלשון?

וביאר בזה באופן נפלא: אמרו חז"ל (בבא קמא פ:): **"שחין שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים לח מבחוץ ויבש מבפנים שנאמר: 'ויהי שחין אבעבעת פרח באדם ובבהמה'".** אומר רבינו הנצי"ב: ממה שהביאו חז"ל ראייה לכך מהנאמר בפסוק השני מורה הדבר, כי **"אבעבעת פרח"** קשה יותר מ**"פרח אבעבעת"** ומעתה הכל מבואר: בשני סוגי בני אדם נאמרו הכתובים הללו, הפסוק הראשון מדבר באנשים שאינם רשעים גמורים ולהם ניתן השחין בצורה קלה יותר של **"פרח אבעבעת"** והיה עליהם ולא בתוכם ממש, לכך נאמר **"על האדם"**. ואילו הפסוק השני מדבר ברשעים גמורים שנענשו קשה יותר, להם ניתן באמת **"אבעבעת פרח"** והיה בתוכם ממש ולכן נאמר **"באדם"**. ■

לעשותו כלל כמו שהביא רש"י מדברי חז"ל, א"כ עיקר המופת היה בעצם המכה ולא מה שלא היה בארץ גושן, לכן לא הוצרכה התורה להזכיר זאת.

"הנני משליח בך... את הערב" (ח יז)

העיר רבינו בחיי: על כך שבכל המכות לא נאמר שם המכה בה"א הידיעה בתחילה, פרט למכה זו של ערוב שנאמר בה: **"את הערב"** ולא נאמר בה: **"הנני משליח בך... ערב"** והדבר אומר דרשני. וביאר בזה רבינו בחיי: שהערב לא היה יצירה חדשה כשאר המכות, אלא שהיתה מכה משולחת בהם, שהערוב המצויים במדברות ובשדות נשתלחו לתוך הישוב במצרים וכענין שכתוב בפורענות: **"והשלחתי בכם את חית השדה"** (ויקרא כו). לכך נאמר בו לשון ה"א הידיעה **"הערב"** הקיים ישולח בכם.

"הנה יד ה' הויה במקנה" (ט ג)

הנה, בכל המכות לא נאמר לשון **"יד ה' "** פרט למכה זו, מה פשר שינוי הלשון שנתייחד במכה זו? ביאר בזה רבינו הגרי"ז הלוי מבריסק: כי כל המכות הופיעו ע"י מעשה שנעשה ע"י משה ואהרן וכמו שמצינו בכתוב: **"נטה את מטף" (ח) וכדומה, אבל מכה זו של דבר לא היתה אלא ע"י "יד ה' "** בלא שליחות של שליח באמצע ולא נאמר בה שנעשה דבר על ידי משה ואהרן. וכן מצינו גם אצל הערוב שלא נאמר מעשה

שכאן אצל הצפרדעים נאמר לשון: **"ויצעק משה אל ה' "** ואילו להלן אצל הערוב נאמר לשון: **"ויעתר אל ה' "** על מה ולמה בא השינוי הזה?

וביאר בזה ה'חתם סופר' על פי דברי חז"ל (סוכה יד.): **"למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר? לומר לך, מה עתר זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום אף תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקדוש ברוך הוא ממדת אכזריות למדת רחמנות' והנה, בגמר מכת צפרדע לא היה גמר המכה במידת הרחמים ממש, שהרי מתו הצפרדעים **"ותבאש הארץ"** לכן פה נאמר הלשון: **"ויצעק"** ולא לשון **"ויעתר"** המורה על התפכות גמורה של מידת הדין למידת הרחמים.**

"והיה לכם בכל ארץ מצרים" (ח יב)

העיר הגר"א (אבות ה): על כך שבכל המכות נאמר שלא היה בכני ישראל, מלבד מכת הכינים שלא הוזכר שלא היה בכני ישראל והדבר אומר דרשני. וכתב לבאר בזה רבינו חיים קנייבסקי שליט"א בספרו **"שעמא דקרא"**: שבכל המכות היתה המכה יכולה להיעשות גם על ידי כשפים או שדים, לכך עיקר המופת שהיה במכה שהיה מאת ה' הוא בזה שלא שלטה המכה בכני ישראל, שאת התפשטות המכה אין ביד הכישוף והשד למנוע ועל זה אמר הכתוב להלן (יח): **"והפליתי ביום ההוא את ארץ גשן אשר עמי עמד עליה לבלתי היות שם ערב למען תדע פי אני ה' בקרב הארץ"**. אבל מכת הכינים שאין ביד השד והכישוף

מחשבה אחת של מוסר

הזכות לתשובה לא ניטלה אפילו מפרעה

ואדרבא אילו היתה נלקחת ממנו זכות הבחירה לא היה דינו ליענש. וזו היתה גם טעותו של אלישע בן אבויה אחר, כששמע את בת הקול מאחורי הפרגוד האומרת: **"שוכו בנים שוכבים חוץ מאחר"** (חגיגה טו.). חשב אחר, שלא תקבל תשובתו והוא לא ידע שלא נשללה ממנו הבחירה להתעורר מעצמו בכל כוחו לתשובה ולא אמרו משמים אלא שלא יעזרוהו כדרך שהקב"ה עוזר לרשעים ונותן יד לפושעים לשוב ולקבל תשובתם. ■

הסאה עד כדי כך שנשללה מהם זכות הסיוע משמים לחזור בתשובה ועליהם להתעורר מעצמם בכל כחותיהם ולחזור בתשובה. מעתה הענין יבואר היטב: הקב"ה אמר למשה לך והודיע לפרעה שהרחיק לכת ברשעתו כל כך ויענש מהשמים בכך שלא יעזרו לו לשוב בתשובה, זהו ביאור: **"כי אני הכבדתי את לבו"** היינו: בזה שלא יעזרו לו להקל ממנו את הכבדת לבו, אבל חלילה לא נלקחה אף מרשע זה זכות הבחירה לחזור בתשובה

רבים השואלים, איך זה שנעלו בפני פרעה דלתות התשובה, עד אשר הקב"ה בכבודו ובעצמו הקשה והכביד את לבו, הלא בדרך כלל שערי תשובה אינם ננעלים אפילו לחוטא הגדול ביותר? עמד על כך רבינו ה'חפץ חיים' בהזדמנויות שונות וביארו באופן זה: ישנם חוטאים שמהשמים עוזרים להם לחזור בתשובה וכמו שאנו מתפללים בתפילת העמידה **"חזירנו בתשובה שלמה לפניך"** ויש חוטאים שהגדישו את

פירות ארץ ישראל בחו"ל

מערכת 'חברותא'
מיוחדת ל'גנזי המלך'

שאלה: האם מותר לבני חוץ לארץ לאכול פירות שביעית שיצאו מארץ ישראל לחו"ל והאם מותר להם לקנות אתרוגים מהארץ?

תשובה: כתב בשו"ת 'אגרות משה' (או"ח ה'מב): בענין אתרוגי שמטה שיצאו לחוץ לארץ, שאף לפי הסוברים שאין היתר מכירה לנכרי מועיל ואפילו לשיטות הסוברות שאיסור שביעית בזמן הזה הוא מדאורייתא, אין שום טעם לפוסלם למצות ד' מינים משום דהווי 'מן השמור' ואין בהם היתר אכילה. וטעמו של דבר: לפי שרוב הפוסקים חולקין על רבינו תם ומתירין לאכילה גם 'מן השמור'. אבל מצד איסור סחורה בפירות שביעית - צריך לקנות את האתרוג

בהבלעה עם הלולב והדסים. ומצד דין הביעור של פירות שביעית - אין חסרון בדבר כשהוא נעשה בחו"ל, כי הרי נפסק בפסחים (נב): (שפירות שביעית מתבערים בכל מקום. ומצד איסור הוצאה מארץ ישראל לחו"ל - הרי לפי התירוף הראשון בתוס' פסחים (שם ד"ה רב ספרא) מותר להוציא פירות שביעית מהארץ כשהיצוא אינו נועד לאכילת הפירות.

ולפי שיטה אחת בר"ש (שביעית ו ה) תלויה הוצאת הפירות לחו"ל בדין הביעור, שנחלקו בזה בפסחים שם. וכיון שההלכה היא כתנא קמא, הסובר שפירות שביעית מתבערין בכל מקום, הרי אין כלל איסור הוצאה לחו"ל.

ואף לפי מה שכתב הר"ש: 'ושמא לכתחילה אסרו להוציא לכולי עלמא' ואף לפי הרמב"ם (שמטה ה'יג) הפוסק שאין מוציאין פירות שביעית לחו"ל - לא אסרום באכילה מחמת שעברו על

איסור כשהוציאום! וגם הראב"ד לא השיג לכתוב שאם הוציא אסורין באכילה. ומשמע, שחזר בו מפירושו בבאורו על 'תורת כהנים' ('בהר' פרשתא א א ט) שאסורין באכילה בחו"ל מחמת גזירה (כדי שלא יתחלפו בפירות חוצה לארץ ונמצאו פירות שביעית יוצאים לחולין).

ואף אם נאמר שהראב"ד לא חזר בו, הרי הוא רק דעת יחיד והוא גם לשיטתו רק באיסור דרבנן ולכן ודאי יש להורות ככל הראשונים, שלא נאסר לאכילה אף בחו"ל.

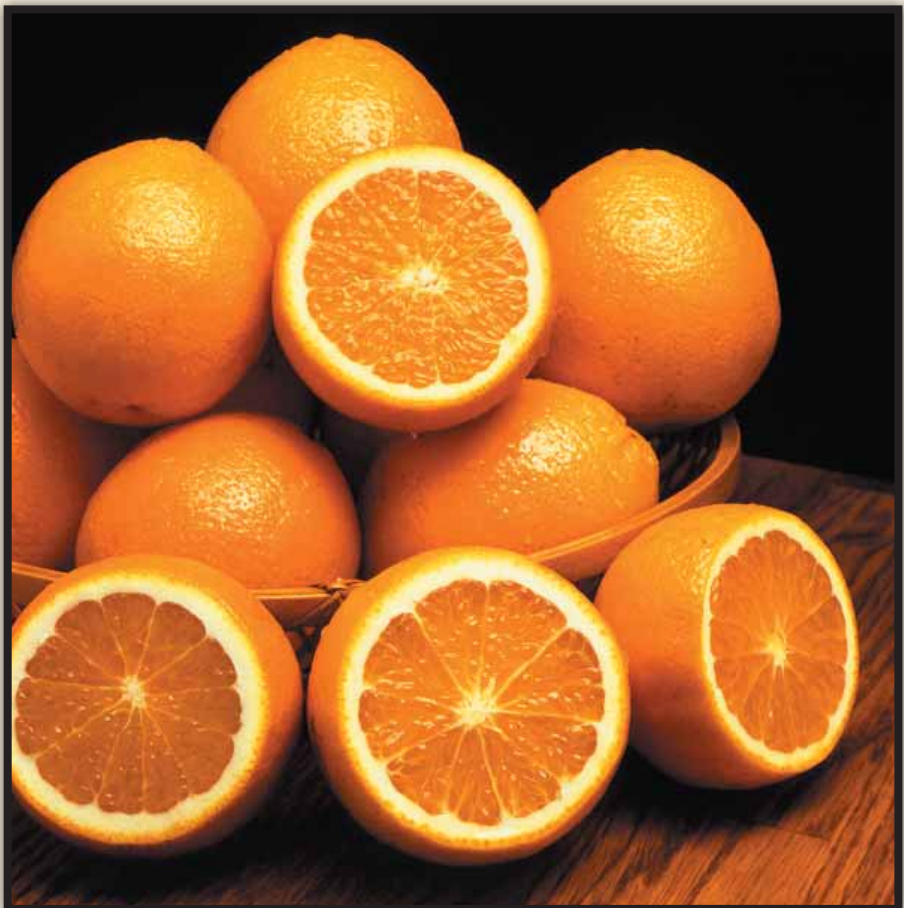
ועוד, אף להראב"ד ב'תורת כהנים', האוסר את אכילת פירות שביעית בחוצה לארץ, נראה שאין האתרוג נפסל למצותו מן הטעם שאינו ראוי לאכילה, כיון שבעצם יש בו היתר לאכילה, כיון שיכול להחזיר את האתרוג לארץ ולאוכלו שם ולכן, אין להחשיבו כאתרוג שאין בו היתר אכילה.

ולפי הר"ן ('סוכה' לד: יז. מדפי הרי"ף ד"ה 'זאם נטל כשר') הסובר: שמעשר שני הנמצא חוץ לירושלים נחשב כדבר שיש בו 'היתר אכילה' כיון שהוא ראוי לאכילה בירושלים, הרי גם כשנמצא האתרוג בחו"ל הוא נחשב ראוי לאכילה כיון שאפשר לאוכלו בארץ ישראל.

ואף לפי רש"י שם (ד"ה 'זאם נטל כשר') החולק וסובר: שמעשר שני מחוץ לירושלים נחשב דבר שאין בו היתר אכילה, מסתבר, שהוא רק במעשר שני, כיון שעדין לא היה בו היתר אכילה עד שיבוא לירושלים ויאכל שם.

אך לא בפירות שביעית, כיון שהם בהיתר אכילה מעיקרם בארץ ישראל ולא נסתלק מהם שם היתר לאכילה כשיצאו לחו"ל ואסרום חכמים לאוכלם כשהם נמצאים שם, שהרי לא נאסרו באכילה לגמרי, אלא רק בהיותם שם. ולכן גם בשנת השמטה יש להדר ליקח אתרוגי א"י יותר משל שאר מקומות, כמו שמהדרין בכל השנים.

ומצד איסור הוצאת פירות שביעית לחוץ לארץ שעל המוציאים, אין זה נוגע ללוקחים! ■

גנזי המלך דברים הטעונים גניזה גנזי המלך דברים הטעונים גניזה

חוויה שלא תשכח!!!

בר מצוה בכותל בס"ד
 תפילה הגיגית עם הזמר משה גיאת בכותל ✓ סיור באתרי קודש בירושלים ✓
 ארוחת צהרים הגיגית ביד המלך ✓ צילום וידאו ותמונות ✓

לפרטים והזמנות: 050-5367452 / 02-6288388
 צפו באתר: WWW.BAR-MITZVAH.ORG

יעמדו על הברכה

קוינטינו, אליהו ורוד בני סרינה ברכה והצלחה בעסק	עבר בן אלנה ברכה והצלחה	מארקו בן אלירה יצליח לעלות ארצה וברכה לכל משפחתו	לעילוי נשמת יצחק בן רחל
משה בן נורה יוכה לחזור בתשובה שלמה	לעילוי נשמת רפאל בן מנטינה (ממשפחת לגזיאל)	אלברטו בן אמכרה יוכה לבנות בקרוב בית נאמן וכשר	חיים בחייר וכליפה בן ז'ודה לרפואה שלמה
שרה בת מרים תזכה ללידה קלה	ויטוריו בן דינה זיווג הגון	דוד בן דינה ברכה והצלחה לכל משפחתו	לעילוי נשמת ראובן בן חיים חגיבי
לעילוי נשמת גי'מה בת ג'יורה	סטפאנו בן פראנקה ברכה והצלחה	רפאל בן ג'ינה יוכה לפרנסה טובה בנחת	

לפרסום בגנזי המלך
צלצל עכשיו
050-6500666

רחוב האדמו"ר
מקוצק 41
בני ברק

למבירה
ספרי תורה מהודרים
 שנכתבו ע"י סופרים מומחים, יראי שמים בכתב
 ספרדי, בית יוסף והאר"י
 כמו כן ניתן להשיג אצלנו תפילין מהודרים
לפרטים והזמנות נא לפנות לשי
052-80-777-22

דרושים

לחברה גדולה ומשגשגת אנשי קשר ורכיזים
 •מגוון תפקידים
 מתאים למורים, מנהלי בית ספר
 בעלי מקצועות חופשיים ועקרות בית פעילות
 מחלקה מיוחדת לראשי כולל ואברכים אפשרות גם מהבית
רווחים גבוהים ביותר למתאימים

אפיטאם: 050-8741575

אשת חיל
 הנך מוזמנת לארבעה ימי חופש יחודיים
 באוירה רגועה ברמת אירוח גבוהה
 ברוח יהודית אמיתית

בהשתתפות מיטב המרצים:
 * הרב מיכאל לסרי שליט"א
 * הרבנית אביבה ויסמן תחי'
 * הופעה יחודית של הזמרת **אצורה און**

ארוחות מעולות, השגחה צמודה, שמיטה לחומר
 שתייה חמה ועוגות 24 שעות ביממה
 רחצה יומית בים המלח, במעיינות גופרית וספא
 ערבי הווי שירה ושמחה אמיתית
 תוכניות עשירות ומגוונות
 ברכה מחוממת, סאונה וחדרי כושר

הנופש יערך במלון "יפה נוף" ערד
 מיום ראשון ו' בשבט 13/01/08
 עד יום רביעי ט' בשבט 16/01/08

ובהשתתפות הרבנית לסרי
 מס' מקומות מוגבל
 הרשמה מראש חובה!
 פרטים והרשמה - **משרדי "ערכים"**

מרכז - 03-5793035 - רותי 050-4119222
ירושלים - 02-5000220 - יפה 050-4119082

טעמן מביאה לכם מכל העולם...

נשנוש

מתיקות

מסיבה

טעמן מביאה לכם, מכל העולם, מגוון ענק של מוצרים כדי שאתם תהנו מהאיכות, תתפנקו מהטעם ותרגישו מצוין.

רעננות

חגיגה

כשרות איכות מגוון חדשנות טעם ייחודיות

